

DE TORNADO VAN 1 AUGUSTUS 1674

EEN BRIEF VAN MARGRITA VAN VECHOVEN (1696)

In het *Jaarboek Oud-Utrecht 1980* is thans de lezing in druk verschenen die J. F. den Tonkelaar in het kader van de tentoonstelling *De dom in puin* in 1974 heeft gehouden. Daarin wordt een meteorologische analyse van de stormramp gegeven, op grond waarvan Den Tonkelaar concludeert, dat het hoogstwaarschijnlijk een tornado geweest moet zijn die het middenschip van de Dom heeft doen instorten. Het verschijnen van dit artikel vormt misschien een geschikte aanleiding om hier de aandacht te vragen voor een curieuze brief, die bewaard wordt op de handschriftenafdeling van de Utrechtse Universiteitsbibliotheek 1). De brief, daterend van 1696, is geschreven door Margrita van Vechoven, en is gericht aan haar neef Theodorus Janssonius ab Almeloveen 2).

Almeloveen had op 19 januari 1696 vanuit Gouda zijn nicht in Utrecht gevraagd een onderzoek in te stellen naar het precieze tijdstip van de stormramp van 1674 en naar de windrichting op dat moment. Toen hij in 1675 in Utrecht kwam studeren, zal de ravage ongetwijfeld grote indruk op hem hebben gemaakt.

Om een of andere reden is hij nu, in 1696 - ruim twintig jaar na de ramp - hevig in deze zaken geïnteresseerd. Margrita weet wat informatie voor haar neef te verzamelen, en antwoordt hem op 30 januari 1696 het volgende (ik citeer uit haar brief alleen het gedeelte dat over de stormramp handelt):

Mijn Heer/Mijn Heer Theodorus/Janssonius Van/Almeloveen Medici/(n)ale Doctor wonende/op de Gouwe/tot/Gouda. (adres)

Bemide Moetje 3) en Cosijn 4) Almeloveen. Wij hebbe Ue. brief van den 19 Januari 5) deses wel ontfangen en op Ue. begeeren mijn neersticheyt gedaen om bij de noukeurigste te vernemen op wat tijt den dom is neergestort/ hebbe aen verscheyde personen gevraecht die den een dus en de ander soo seijde maer naer langh ondersock ben jck noch te recht gerackt van drie verscheijde parsoonen die mijn even eens seyde dat het op een biddagh sijnde woensdagh den 22 Juli 1674 6) savons tussen 7 en 8 uren is geweest maer aen gaende de wint wisten niet wel also het inde lucht raesde als oft alle de winde lost gelaeten waeren maer dat men aen het in storten van den dom niet anders en conde oordeele off de wint waer suijde geweest/jck heb Aeffens man gesproecken die toe ter tijt aen de malie baen was doen het weer aen quam en in syn huijs niet conde coomen maer in een

stoep most blyven leggen seyde wel te weeten dat doen ter tijt de wint suijtweest was also hy geduecht inde lucht was siende/(...)

Syt van mijn seer gegroet en van menheer Professor de Vris 7) de groetenisse aen alle de vriende en Elsje. Utrecht den 20 Janw. 1696 8) Ue. dinswille Nicht Margrita Van Vechoven.

Hoewel deze brief niet zo veel nieuws toevoegt aan onze kennis over de stormramp (de mededeling over zuidwestenwind aan de Maliebaan is voor meteorologen misschien niet onbelangrijk), brengt de tekst ons toch rechtstreeks in contact met mensen die de ramp zelf hebben meegemaakt. Alleen daarom al is deze brief een interessant document.

Tussen Almeloveens geleerde correspondentie is de brief van Margrita, geschreven in een grappig 17e-eeuws Utrechts, een ware verademing.

Alfred M. M. Dekker

Noten

- 1) UB Utrecht, hs. 994 (7A24), fol. 49 r - 50 v.
- 2) De bekende medicus-graecus-theoloog, die leefde van 1657 tot 1712. Zijn vader, Johannes ab Almeloveen, was predikant te Mijdrecht en stamde uit een Utrechtse familie (grootvader Cornelis zat in 1637 in de Utrechtse raad). Naar de familienaam van zijn moeder noemde Theodorus zich Janssonius. Hij studeerde aan de Universiteit van Utrecht (ingeschreven in 1675, gepromoveerd in 1681 op een medische dissertatie *De Asthmate*). Na zijn studie vestigde hij zich als medicus eerst te Amsterdam, later (sinds 1687) te Gouda. In 1697 werd hij benoemd tot hoogleraar in het Grieks te Harderwijk; in 1701 werd de leeropdracht in de geneeskunde daar nog aan toegevoegd. Hij heeft veel publicaties op zijn naam staan, en liet een uitgebreide correspondentie na. Ook de familie Van Vechoven stamt uit Utrecht. Een Johannes van Vechoven is hier in de 17e eeuw werkzaam als notaris. Diens bekendere kleinzoon en naamgenoot Johannes van Vechoven (1657-1727) komen we ook tegen onder de correspondenten van Almeloveen (vgl. NNBW, X (1937), col. 1075).
- 3) Moetje = tante. Almeloveens moeder. Zij woonde tot haar dood in 1703 bij haar zoon.
- 4) Cosijn = neef.
- 5) 19 januari 1696 (Gouda) = 19 januari 1696 Nieuwe Stijl. In Holland was men reeds eind 1582 op de Nieuwe Stijl overgeschakeld.
- 6) 22 juli 1674 = 1 augustus 1674 N.S.
- 7) Gerardus de Vries (1648-1705), sinds 1674 professor in de filosofie aan de Utrechtse Universiteit.
- 8) 20 januari 1696 (Utrecht) = 30 januari 1696 N.S. Utrecht schakelde pas in 1700 op de Nieuwe Stijl over.